

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Иzlази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Преплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

КОРИСНИЦА.

ЦРТА ИЗ ГЛУМЧЕВА ЖИВОТА.

(Свршетак.)

— Никад оваких јада као данас! — уздану Генерт, па се зајеца и клону над малим мртвачем. — Рихарде мој! Чедо моје! Мени срце пуца, а они на то кличу. Па све заман! Аох, овај дан је био по мене страни суд за све грехове.

Глава му клоне на млађане мртве груди, и стаде плакати.

— Они можда мисле, — настави, разговарајући се сам собом, — да сад моја глава спава на грудима какве жене, опијена допадањем и славом. Био сам будала краљева и будала светине. Збаци будалачку капицу, а оно мртвачка љубања. Еј, да виде покајника! Не, не, даље од мене ви ласкавци и притворице, не верујем вашој наклоности — и ви сте сами целивани, ал' само не онако поштени, као што су они, који су целивани од заната. — Истина је, више пута сам уживао, гледајући вас, како представљате; а данас, док сам морао вас забављати будалаштинама — а моје дете лежи мртво — данас сам се згадио и на вас и на цео ваш свет. . . . Рихарде, сад сам твој! Са тридесет година ја сам преживио и наиграо се. Радо искајавам, ал' не покајавам, шта сам радио, јер сам радио, што сам морао: живио сам; уживао сам природу и свет, уметност и љубав — не кајем се. Одужио сам својим чулима, што је њихово било. Кајишарима сам залагао свој дар, да се наместе на благајни, кад су се лаже купиле. Светина је мислила, да ме златом обасипа, ал' ја га не видих; грошњари га упецаше, јер ја живљах, пре него што сам радио, а младост не чека, да се зрелост за њу снабде. За десет година био сам богић на земљи. Није ме упронастило ништа друго већ моја уметничка душа. Изнад свега, свега, стављао сам лепоту. Стекао сам слика вештачких;

незадовољен увелим лаворима, што ми лећаху на позорницу, пренео сам у свој стан из тронских земаља живу башту.

— То су ми налагале дужности, што ме гониле у кајишарске руке. Изабрао сам себи најлепшу жену у свој вароши, ал' она није била и највернија. Одвезе се на четир коња с богатим господином . . . твоја мати, Рихарде. Ја јој праштам, право је имала; волила је седмврху круну више него будалачку капу с три прапорца. Што ми је најмилије било на свету, тебе, чедо моје, остави ми на моју молбу. Постао си пребито сироче, твоја је мати припадала господину богатирицу у Паризу, а твој отац позоришту. Твоји нови ранитељи те миловаху, јер им се за то плаћало. А кад се пре шест дана разболи, тутнуше те у последњи угао, да не оболе и њихова деца. И мени се самом згрози, кад дођох у пусту ледену избу. А доцкан у ноћ — јер истог вечера морао сам насмејати друге, узех те у своје руке и пренесох у свој стан. Целог једног дана био си мој, једног јединог дана, а мислио сам с тобом поћи у живот. И ти умре . . . Одредише ми корисницу; хтедох одгодити, ал' ми је требало новаца — новаца, да тебе сараним. Мало је ко знао за моје дете, а нико да га изгубих. Та и како би се могли смејати на комендијашеву шалу, кад би се знало: тамо лежи мртво дете код куће. Повикали би, разгњевили би се на глумчеву суровост. Бог ми је сведок, јурио сам у позориште као манит, с намером, да заглунем своје боле, да се расејем; лирове неваљале ћери требале су ме поучити, да је срећа по оца, кад му деца помру у младости. Искушење беше грозно. На дворску краљеву будалу нисам заиста ни мислио. Међу слушаоцима видио сам све саме голе лу-

бање, у свакој ложи мог мртвог Рихарда. Донадање гледалаца брујало ми је као грозни подсмеј, а цвеће, којим ме обасипаху, беху надгробни венци. Кад се кући вратих, узме ми Јуда сву заслугу. И то зову корисницом! . . . Ха, смешно! Хиљаде сам утупао на себе и друге, а сад сам просијак, па немам ништа да купим, ни сандука за своје мртво дете . . .

Подиже се. Изтргне из дивног орманчића од махагонског дрвета чекмеце.

— У теби је скривено било, да боме само на кратко време, много благо, па и алем-адићари, што сам их на њу страћио. У тебе ћу сад да метнем још последње своје благо — ово дете. . . Ха, играм ли ја комедију? Ко ће овде да се смеје, ко да плаче, већ све ја сам! Ох, ко се једном навикао на претварање, том је и јад и миље ефекат. До врага, тричаријо, ја те више не требам. Данас сам последњи пут одиграо комедију. Мој свет . . . и моја уметност — (Баци блажен поглед на дивно, бело детиње лице) ево овде је! . . . О, сине ала си леп! Био си леп, док си још закарених обрашчица снове сновао, док си својим светлим очицама гледао у мене онако искрено, ал' тако леп као сад никад ниси био. Видио сам доста ремека у мрамору и у меси и крви. Стренио сам, кад сам стајао код одмор-постеле оне дивне жене, коју сам морао доцније назвати детињом мајком . . . ал' тако дивно што год, као што је ово мртво детенце, још не видех ништа под богом . . .

Наслони се на орман, на дуго стаде гледати, не мичући се никуд, усијаним очима на мртваца. И срце и душа пливала му је у том погледу. На пољу закуца поноћ. Генер, још у свом стајаћем руху, изгледа као огамењен — ал' полагаано, полагаано стаде се нагибати, и клону најпосле опет на лешину, па промрмља: — Добро је. Свршетак је леп!

Понда опет устаде. Покупи лавор-венце, па покри њиме свог драгог мртваца. За тим написа брзом руком неколико редака на хартију. И опет се дуго загледа у благо, слатко детиње лице; дуне, што брже могаше у сваку свећу, угаси их, па излети из куће.

Сутра дан су писали јутарњи листови: „Као синоћ, није играо господин Генерт никад до сад. Тако генијално још није нико схватио улогу лирове будале. Публика је и била благодарна. И заиста, на таком вештаку, као што је Генерт, можемо сами себи честитати.“

Вечерњи листови имали су ову белешку: „Тајанствен догађај. Једног од наших најваљанијих позоришних сила нестало је у таким приликама, из којих се може најгоре штетод посумњати. Једно овдашње сарањивачко друштво добило је јутрос писмо оваког садржаја: Каменица улица, у К. бр. 16., на 4. спрату лежи једно мртво дете. Распачајте покућни намештај, те намирите трошак око погребца. С. Г., глумац. — Одмах оде комисија у означени стан глумца Г.; и заиста нађе лешину детета око своје три четри године, покривену лавор-венцима. Господин Г. нема од синоћ нигде, да се нађе.“

А неки дан после тога писали су листови: „Јуче после подне сарањен је синчић глумца Генерта уз пратњу недогледне мложине света. Баш за то, што се још ни до овог часа не зна ништа о том тајанственом случају, добио је спровод тим свечанији и дирљивији изглед. Власт је у послу. Још никако да се нађе, где је Генерт; а о дану његове кориснице приметила се на њему нека необична расејаност.“

А Генерта и не нађоше.

Месец дана после детиње смрти могла се видети на његовом гробу нека бледа, лепа жена. Јепала је, да ти срце пуца, и спомињала је име Рихарда и Сигмунда. Исте ноћи покушала је на мосту, да се утопи; али је спречише. По године дана после тога видимо је у оном манастиру милосрдних сестара, одакле је Генерт некад узео био једну сестру, да му бди над мртвим дететом.

У ладу у тинејском гају пробуди се раденик од сујецког прокопа. Тужним погледом погледа у лавор-лишће. Сневао је о прошлим данима. Ал' ко зна, да л' му је жао, што је сневао, или што се пробудио. Попе се на брдашце, па сетно дуго, дуго гледаше далеко преко сињег мора.

Превео

А.

Ж И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Кир Јања.“ Шалива игра у 3 чина, написао Ј. С. Поповић.) Приказана с новом поделом улога први пут у уторак 3. априла о. г.

Пред са свим пуним позориштем прешла је та стара, али олет за то мала глума позорницу нашу у знак, да публику највећма занимају типови, који су вађени из сопствене средине њене. И ма да таки екземплари, као што је Кир Јања, све већма нестају, заостаје у нас усмена на некадашње госте из Јеладе и Македоније, која ће нам на дуго у свежини одржати особите карактере оне. Њихови потомци изгубише особину својих прадедова. Они се претопише у онај народ, сред ког су заузели седишта своја, али њих занимају још већма те живе слике из полупрошле повеснице своје, која је у тесној свези са мученичким животом у правој домовини њиховој, из које су једва избавили го живот, да сред туђа елемента живе и теку.

Из домовине нису донели ти бегунци пријатне усмене, а и у новој отаџбини нису наишли баш свуд на пријатељско саучешће, па зар је чудо онда, да су се, слично Чивутима, повукли у своје кругове, да су постали саможиви. Из таквог начина животарења и могаше изнићи карактери, као што је Кир Јања, коме се све осећање на свету слије у једну реч: новац. Од Ј. С. Поповића је сретна замисао, што је такав карактер фиксирао и нама оставио, да гледамо у њега, као какав раритет прве класе и да у једно чисто и не верујемо, е је могло бити таквих људи као што беше Кир Јања.

Глума „Кир Јања“ остаће за сва времена специјалитет наш. Она не ће никад прећи преко стране позорнице које, а кад би прешла, изгубила би можда најважнији комичан моменат свој, изгубила би грчко-српско наречје. За остале позорнице постоји друга тврдица, Молијеров „Харпагон“.

Да сравнимо у кратко те две глуме.

Ј. С. Поповић узнео је у главном, слику, карактер, протипи. У њега су заплети неки извесни положаји, у које тврдица *volens volens* мора унасти; јер да нема њих, не би било вредно ни писати глуму. Молијеров „Харпагон“ је пак потпуна шалива игра са разноврзним и многостручним заплетима и ситуацијама; у њојзи расте радња постепено, дође до свог врхунца и за тим се спушта до новољног свршетка, као што се то већ захтева у шаливој игри.

И Кир Јањи и Харпагону је новац онај идол, ком се клања, ком посвећује сав свој рад, сваку тежњу, сваку замисао, без ког нема за њега ни напретка, ни уживања, ни света, ни живота. Али, док је Кир Јања само тврдица и ништа друго, Харпагон је и љубавник, јер је — Француз. Кир Јања не крије своју нарав ни у том нежном положају, он се просто ожени по други пут; Кир Јања је дакле реалији од Харпагона. Али је Кир Јања још и доброћуднији од свог француског колеге. Он не жели, да му умре ко из породице, па ни из околине а Харпагон би напустио и сина, не би марио, да му се удавила и кћи, само да му се не оштети идол његов. Кир Јања писличари, Харпагон је тврдица *en gros*. Али у једној ситуацији надмашује Кир

Јања Харпагона и то замашно, у фактичном приказивању свога „среброљубија.“ Јер док нам Харпагон само говори о свом законаном благу, ког, ван позорнице загледа сваки час, дрхће Кир Јања пред нама за својим новцем, милује на позорници своје жуте дукате, њима тена, рад њих завирује у сваки буцак, због њих криви и опада жену и дете — врло важан моменат, да нам се јасно, реално укаже грабљивост, та гнусна страст.

Најзад постају обојица смешни, подлегну околностима, бламирају се, пошто им је становиште лажно — најглавнија особина шаливе игре.

Приказа глумаца беше са свим добра. На првом месту морамо споменути приказивача насловне улоге, г. П. Добриновића. Ако и „Кир Јања“ није потпуна шалива игра, личност Кир Јање остаје особити карактер, за глумца тешка али благодарна студија. Наш млади, даровити комичар решио је своју задаћу на одличан начин. Онај цинцарско-грчки језик ишао му је врло добро од руке; пола бојазливо, пола неспретно кретање у вечитом дрхтању за новцем беше врло добро. Врхунац у приказивању свом постигао је, кад је, у два маха, гледао свој новац, кад је у њему уживао, кад је дрхтао за њим, кад је оно у големој страсти разрогачио очи, хотећи тим да у једаред прегледа благо своје, кад је гласом дрхтао, бојећи се у напред, е може доћи тренутак, да се на веки растави од њега; у десператној ситуацији, кад је опазио у руци лажне банке, кад је набрајао начине, како да се убије, јер не може да поднесе губитак, а и могућност, да ће га икад похарати „пустаљије“, беше г. Добриновић врло разноврстан. Он је ваљано оправдао поверење, што га је у њему имала управа, да је дорастао таквој улози, као што је „Кир Јања“.

Гђа С. Максимовића беше добра Јуца. Оно криво изражење негдашњих девојака и жена и њихово практично поступање приказала је врло zgodно. Гђа Ј. Хаџићева беше прикладна и послушна Катица, која обећаваше, да ће бити достојна ученица своје маћехе. Од драстичне комике у глупости и неспретности беше слуга Петар г. Лукића. Улоге Мишића (г. Марковић) и Кир Диме малене су, али ипак значајне, особито Кир Димина, коју је г. Рајчевић са свим добро приказао.

К. Р.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) Читамо у „*Vision*“: „Наше оперно друштво не ће ићи у Беч, јер управа „*Ringtheater*“ а није хтела дати јамства, што га је загребачка интендантура тражила. Да се наша управа хтела осигурати, одобравамо са свим, јер да је ишла на слепо, могла је прегрнати велику штету. Чујемо у осталом, да се по Бечу много говорило о доласку хрватске опере и да су је Бечлије радозналим оком очекивали као какво чудовиште. Тим се добрим људима по свој прилици чудно чини, да оперу има и онај народ, што си га бечки филистар може представити само у црвеној кабаници сержанина.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

47. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 32.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 7. АПРИЛА 1879.

К И Н

Позоришна игра у 5 чинова, написао Александар Дима, с француског превео К. Н. Христић.

О С О Б Е:

Кин	Ружић.
Војвода галски	Рајковић.
Гроф Кефелд	Марковић.
Лорд Мевил	Лукић.
Соломон	Зорић.
Пистол	Добриновић.
Комесар	Поповић.
Петар Пат	Јовановић.
Цон	Ћирић.
Дарије, позоришни фризер	Рајчевић.
Редитељ	Десимировић.
Кети	*
Јелена, сестра грофа Кефелда	* М. Рајковићка.
Ана Дембијева	Л. Хаџићева.
Алија, грофица Госвилова	Д. Ружићка.
Јулија	Б. Хаџићева.
Дојкиња	Ј. Поповићева.

Слуге, слушкиње, глумци, народ. — Збива се: први чин код грофа Кефелда, други и пети код Кина, трећи у крчми код „угљеног огња“, четврти у киновој облачионици и у позоришту.

У недељу 8. априла први пут: „Дружина“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, превео Драгутин К. Јовановић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први, други, а сада већ и трећи део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.